

Dygo, Marian

"Regionale Transformation von
Wirtschaft und Gesellschaft.
Forschungen und Berichte zum
wirtschaftlichen und sozialen Wandel
am Bodensee vornehmlich in der
frühen Neuzeit", Schriften des Vereins
für Geschichte des Bodensees und
seiner Umgebung t. CII, 1984 : (...)

Przegląd Historyczny 78/4, 827-828

1987

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

wybrała kaznodziejów na dworach protestanckich w początkach ery nowożytnej jako mieszczańską grupę elitarną (s. 275—336). Zamieściła też krótkie biogramy 21 spośród nich (m.in. Fryderyka Lucae ur. w Brzegu na Śląsku i Joachima Lütkemanna z Dymina na Pomorzu Zaodrzańskim). Wolfgang Herborn jest autorem bardzo ciekawego artykułu o wykształceniu rajców miejskich (s. 337—400). Coraz powszechniejsze wykształcenie patrycjatu miejskiego — co podkreślił już Heinz Schilling w swym pierwszym artykule tegoż zbioru — doprowadziło do powstania nowej grupy-elity we władzach miejskich. Jako przykład wybrał on radę Kolonii, załączając listę 196 osób z cenzusem akademickim. Te zmiany zauważalne są też w Rzeczypospolitej, w Gdańsku, w radzie Prawego Miasta w XVII—XVIII wieku zasiadali rajcy, którzy mieli ukończone co najmniej Gimnazjum Gdańskie. Znaczna ich część studiowała na prawie wszystkich ważniejszych uczelniach europejskich. Elicie gospodarczej w Kolonii w epoce industrializacji Nadrenii w XVIII wieku przyjrzał się Dietrich Ebeling (s. 401—420). Również Clemens von Loos-Corswarem wybrał to miasto za przedmiot swoich badań, koncentrując się na elicie politycznej na przełomie XVIII i XIX wieku (s. 421—444). Z kolei elitą Amsterdamu w początkach XIX wieku zajął się Herman Diederiks (s. 445—457). W pewnym sensie kontynuacją tej tematyki jest przyczynek Boudien de Vries, który analizuje elitę miejską Amsterdamu około roku 1850 (s. 459—470). Rob van Engelsdorp Gastelaars i Michiel Wagenaar zajęli się zmianami form elity w stosunkach sąsiedzkich w Amsterdamie na przełomie XIX i XX wieku. Całość zamyka indeks miejscowości i osób, szkoda tylko, że nie uwzględniono w nim osób wymienionych w wykazach.

Nie sposób ustosunkować się szczegółowo do poszczególnych tematów i kwestii gdyż zakres tematyczny i chronologiczny jest bardzo szeroki. Chodziło jedynie o zasygnalizowanie czytelnikowi polskiemu tematyki poruszanej w poszczególnych pracach tegoż zbioru, którego wartość sięga o wiele dalej niż wyznaczone w nim granice terytorialne. Praca ta powinna mieć szczególną wartość dla historyków i socjologów, zajmujących się historią, strukturą i społeczeństwem miast europejskich. Dla badaczy polskich stanowi ona dobrą bazę wyjściową dla studiów porównawczych.

J. Z.

Regionale Transformation von Wirtschaft und Gesellschaft. Forschungen und Berichte zum wirtschaftlichen und sozialen Wandel am Bodensee vornehmlich in der frühen Neuzeit, Schriften des Vereins für Geschichte des Bodensees und seiner Umgebung t. CII, 1984, s. 115—174.

Od 1978 r. realizowany jest w Uniwersytecie w Konstancji zespołowy program badawczy p.n. „Regionalne Transformation von Wirtschaft und Gesellschaft im Bodenseeraum (16.-19. Jh.)”. Sygnalizowana publikacja zawiera informacje dotyczące zakresu tematycznego programu, stosowanych metod badawczych i dotychczas osiągniętych wyników. Realizacja programu zostanie zakończona w 1987 r.

Jak piszą Frank Göttmann, Horst Rabe i Jörn Sieglerschmidt („Theoretische und methodische Grundprobleme”, s. 115—130), celem przedsięwzięcia jest analiza, na przykładzie regionu Jeziora Bodeńskiego, niektórych aspektów procesu przemian przedprzemysłowego społeczeństwa i gospodarki w XVI—XIX w. jako warunku wstępnego industrializacji kapitalistycznej. Autorzy programu przywiązują przy tym szczególną wagę do przestrzennych struktur i uwarunkowań dokonujących się zmian społecznych i gospodarczych. W podję-

tych badaniach chodzi bowiem o empiryczną weryfikację wstępnie zarysowanej koncepcji regionu i o budowę (teoretycznie zorientowanego) modelu regionu historycznego. Trzeba szczególnie podkreślić, iż cały program oparty jest na wykorzystaniu masowego materiału źródłowego (oczywiście rękopiśmiennego), analizowanego metodami ilościowymi z zastosowaniem techniki komputerowej. Wykorzystuje się programy specjalnie napisane na użytek tego przedsięwzięcia oraz powstałe w innych ośrodkach (Tybinga, Berlin).

Badania z zakresu demografii historycznej i historii społecznej skupiają się na obszarze Hegau. Bank informacji zawierać będzie dane o 3500 rodzinach z 30 miasteczek i wsi z okresu od XVII do początku XIX w. Struktura agrarna badana jest na podstawie urbarzy. Wstępne wyniki referują: Gabriele Hesse, „»Ganzes Haus« und »Kernfamilie« — Zu Struktur und Strukturvarianz des Haushalts in einer präindustriellen Ackerbürgerstadt. Untersucht anhand des Raddolzeiler Bürgerbuches 1786—1789” (s. 130—139); Petra Sachs, „Die Bevölkerung Neuzingens im 18. Jahrhundert. Demographische Strukturen eines Hegaudorfes vor der Industrialisierung” (s. 139—153); Christhard Schrenk, „Methoden der Auswertung frühneuzeitlicher Urbare am Beispiel des Orsinger Urbars von 1758” (s. 153—163).

W badaniach gospodarczych struktur i przemian punkt ciężkości spoczywa na analizie handlu zbożowego i cenach zboża. Pierwsze wyniki przedstawia Jörg Vögele, „Die Struktur des Einzugsbereichs des Stockacher Wochenmarkts in der Mitte des 18. Jahrhunderts” (s. 163—173).

Od czasu opublikowania omawianego tutaj raportu powstał szereg prac magisterskich, doktorskich, habilitacyjnych i innych związanych tematycznie z realizacją tego programu badawczego. Tylko część została lub zostanie opublikowana drukiem. Chcemy zwrócić uwagę na następujące prace: Frank Göttmann, „Fruchtmarkt in Bodman. Der Versuch einer Marktgründung im ausgehenden 17. Jh.”, [w:] „Bodman. Dorf — Kaiserpelz — Adel”, wyd. Herbert Berner, t. II, Sigmaringen 1985, s. 197—230; Jörn Sieglerschmidt, „Überlegungen zu einer Datenbank »Historische Demographie«”, [w:] „Datenbank und Datenverwaltungssysteme als Werkzeuge historischer Forschung”, wyd. Manfred Thaller, St. Katharinen 1986, s. 31—41; Christhard Schrenk, „Agrarstruktur im Hegau des 18. Jahrhunderts. Auswertung neuzeitlicher Urbare mit Hilfe des Computers”, Konstanz 1987.

M. D.

Problemy ochrony i oswojenia kulturowo-istorycznych krajobrazów Syberii, pod red. I. W. Asejewa i D. J. Rezuna, Akademia Nauk SSSR — Sibirskoje otdielenie, Institut Istorii, Filologii i Filozofii, Izdatielstwo „Nauka” — Sibirskoje otdielenie, Nowosibirsk 1986, s. 270.

Zbiorowy tom pod redakcją I. W. Asejewa i D. J. Rezuna zawiera 16 studiów i publikacji materiałów dotyczących stosunku między środowiskiem naturalnym Syberii a opanowującym je i tworzącym w nim krajobraz kulturalny człowiekiem. Redaktorzy dostrzegają trzy aspekty relacji człowiek — przyroda: przemiany samego środowiska naturalnego pod wpływem gospodarczej działalności człowieka, wpływ środowiska przyrodniczego na rezultaty pracy ludzkiej, wpływ przyrody na człowieka i zmiany jego świadomości (s. 3—4). Oprócz tych założeń teoretycznych redaktorzy wysunęli też pewne problemy związane z praktyką ochrony zabytków historycznych, czyli fragmentów stworzonego przez człowieka krajobrazu kulturalnego.